

اعجاز قرآن

شرح نامه آیه الله میرزا مهدی اصفهانی رحمته الله به شاهزاده افسر
بر اساس درس گفتارهای استاد و حمد بیابانی اسکویی

به اهتمام:

عباس شاه منصوری

انتشارات نبأ

سیرشناسه:	بیابانی اسکویی، محمد، ۱۳۴۱ -
عنوان قراردادی:	اعجاز قرآن، شرح.
عنوان و نام پدیدآور:	اعجاز قرآن: شرح نامهٔ آیه الله میرزا مهدی اصفهانی رحمته الله علیه به شاهزاده افسر بر اساس درس گفتارهای استاد محمد بیابانی اسکویی / به اهتمام عباس شاه منصور
مشخصات نشر:	تهران: موسسه فرهنگی نبأ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۳۸۴ ص:؛ نمونه.
شابک:	ISBN: 978-600-264-069-7
بها:	۲۰۰،۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۳۵۹] - ۳۶۳؛ همچنین بصورت زیرنویس.
یادداشت:	نمایه.
یادداشت:	چاپ اول.
موضوع:	اصفهانی، میرزا مهدی، ۱۲۶۳ - ۱۳۲۴. دیدگاه دربارهٔ اعجاز قرآن.
موضوع:	اصفهانی، میرزا مهدی، ۱۲۶۳ - ۱۳۲۴. نامه ها.
موضوع:	Qur'an - Miracles
شناسه افزه:	شاه منصور، عباس، ۱۳۵۶ - . abbas, shahmansoori. گردآورنده.
رده بندی کنگره:	الف ۸۹/۰۹ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۰.۵۸
شماره کتابشناسی:	۴۳۰۲۱

انتشارات نبأ

اعجاز قرآن: شرح نامه آیه الله میرزا مهدی اصفهانی رحمته الله علیه به شاهزاده افسر بر اساس درس گفتارهای استاد محمد بیابانی اسکویی

به اهتمام: عباس شاه منصور

ویراستار علمی: عبدالحسین طالعی

ویراستار فنی و گرافیک: علی کسرائیان

حروفچینی: اصغر دوازده مامی

چاپ و صحافی: دالاهو وصالحانی

چاپ اول: ۱۳۹۵

قیمت: ۲۰۰،۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات نبأ: تهران، خیابان شریعتی، روبروی ملک، خیابان شبستری، خیابان ادیبی، شماره ۲۶.

تلفن: ۷۷۵۰۴۶۸۳ (۰۲۱) دورنگار: ۷۷۵۰۶۶۰۲ (۰۲۱) صندوق پستی: ۳۷۷ / ۱۵۶۵۵

نشانی سایت انتشارات نبأ <http://nabacultural.org>

ISBN: 978-600-264-069-7

شابک: ۷-۰۶۹-۲۶۴-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

۱۳.....	مقدمه
۲۷.....	متن نامه مرحوم میرزا با پاسخ به سؤال شاهزاده افسر
۵۵.....	گفتار اول: کلیات
۵۷.....	برخی حکمت‌های معجزات
۵۸.....	علوم و معارف الهی: وجه اعجاز قرآن
۵۹.....	انگیزه تأکید بیش از حد به جنبه نصیحت و بلاغت قرآن از سوی حاکمان جور
۶۰.....	تقابل انبیاء الهی با معلومات فلسفی عرفانی
۶۱.....	دین، یک واحد منسجم و نه اجزائی متفک از هم
۶۲.....	تقابل میان انبیاء الهی و شیطان رحیم
۶۴.....	سؤال شاهزاده افسر و پاسخ مرحوم میرزا
۶۴.....	خودآزمایی:
۶۵.....	گفتار دوم: ظهور فلسفه یونان
۶۷.....	متن
۶۸.....	شرح
۶۸.....	ریشه مشترک عرفان و فلسفه
۷۲.....	دیدگاه وحدت وجودی؛ دیدگاهی مادی‌گرایانه
۷۶.....	خودآزمایی:
۷۷.....	گفتار سوم: وجه اعجاز علوم الهیه جدید در برابر علوم بشری قدیم
۷۹.....	بخش اول

۷۹	متن
۸۱	شرح
۸۱	وجه اعجاز قرآن کریم
۸۲	تغایر حکمت قرآنی با آنچه در علوم بشری حکمت خوانده شده
۸۷	تقدس واژه‌ها
۸۹	عمومیت خطاب قرآن و اختصاصی بودن زبان فلسفه
۹۰	خودآزمایی:
۹۱	بخش دوم
۹۱	عدم نیاز به فلسفه، عرفان بشری در فهم واژگان قرآنی
۹۳	موعظه؛ روش قرآن در بیان معارف
۹۴	انبیاء علیهم السلام؛ تنها مرجع برای حیات طیبه
۹۶	بزرگ‌ترین ظلم
۹۷	بنیاد معرفت
۱۰۱	خودآزمایی:
۱۰۳	گفتار چهارم: وصف قرآن به نور، رحمت و بصائر
۱۰۵	بخش اول
۱۰۵	متن
۱۱۰	شرح
۱۱۰	تقابل حکمت و علم الهی با حکمت و فلسفه و عرفان
۱۱۴	خودآزمایی:
۱۱۵	بخش دوم
۱۱۵	امر به ایمان چه نوع امری است؟
۱۱۷	رحمت عام و خاص الهی
۱۱۸	وجه سختی ایمان
۱۲۳	خودآزمایی:
۱۲۵	گفتار پنجم: تازگی قرآن

۱۲۷	متن
۱۲۷	شرح
۱۳۱	خودآزمایی:
۱۳۳	گفتار ششم: تعجیز به حکمت و هدایت الهی
۱۳۵	بخش اول
۱۳۵	متن
۱۳۷	شرح
۱۳۷	تبری و بگری های قرآن در همه اجزائش
۱۳۹	ممنوعت تفکر قرآن از جنبه فعل الله بودنش
۱۴۲	خودآزمایی:
۱۴۳	بخش دوم
۱۴۳	تحدی کتب الهی به جنبه هدایتی آنها
۱۴۹	خودآزمایی:
۱۵۱	گفتار هفتم: سیاست حاکمان غاصب در مورد علوم قرآنی و حاملان این علوم
۱۵۳	متن
۱۵۴	شرح
۱۵۴	وجه ارتباط قرآن و حاملان علومش
۱۵۶	سیاست غاصبان ولایت الهی در مورد علوم قرآنی
۱۵۷	خودآزمایی:
۱۵۹	گفتار هشتم: اهل بیت علیهم السلام و اظهار علوم قرآن
۱۶۱	متن
۱۶۱	شرح
۱۶۱	ابراز سلطنت علمی توسط اهل بیت علیهم السلام
۱۶۵	خودآزمایی:
۱۶۷	گفتار نهم: خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در ذی قار
۱۶۹	بخش اول

۱۶۹.....	متن
۱۷۴.....	نکاتی مهم در این خطبه (۱)
۱۸۰.....	خودآزمایی:
۱۸۱.....	بخش دوم
۱۸۱.....	نکاتی مهم در این خطبه (۲)
۱۹۵.....	خودآزمایی:
۱۹۷.....	گفتار دهم: حضور در محضر الهی و مشاهده فعل او
۱۹۹.....	متن
۱۹۹.....	شرح
۱۹۹.....	جهل مردم حکمت قرآن و رعایت الوهیت خدا عامل معرفت فعل خداوند
۲۰۲.....	تبیین علوم الهی با مومنان فلسفی - عرفانی
۲۰۳.....	خودآزمایی:
۲۰۵.....	گفتار یازدهم: محیر العقول بودن - لایق قرآنی
۲۰۷.....	متن
۲۰۷.....	شرح
۲۱۰.....	خودآزمایی:
۲۱۱.....	گفتار دوازدهم: تفاوت حکمت الهی با فلسفه و عرفان
۲۱۳.....	متن
۲۱۴.....	شرح
۲۱۹.....	خودآزمایی:
۲۲۱.....	گفتار سیزدهم: نتیجه تذکر به معرفه الله
۲۲۳.....	متن
۲۲۳.....	شرح
۲۲۵.....	خودآزمایی:
۲۲۷.....	گفتار چهاردهم: نهی قرآن از مخالفت با عقل

۲۲۹	متن
۲۳۹	شرح
۲۴۶	خودآزمایی:
۲۴۷	گفتار پانزدهم: اتمام حجت بر مخالفان عقل و بشارت به پیروان آن
۲۴۹	متن
۲۵۳	شرح
۲۵۳	اتمام حجت بر مخالفان عقل
۲۵۴	بشارت به پیروان عقل
۲۵۸	اطاعت از درون همان اطاعت از خداوند است
۲۵۹	خودآزمایی:
۲۶۲	گفتار شانزدهم: منحصر به فرد بودن معارف الاهیة در موضوع معرفة الله
۲۶۳	متن
۲۶۳	شرح
۲۶۹	خودآزمایی:
۲۷۱	گفتار هفدهم: عقل، ایمان، معرفت فطری
۲۷۳	متن
۲۷۴	شرح
۲۷۴	عقل، ایمان، معرفت فطری
۲۷۶	کشف بطلان دیدگاه فلاسفه و عرفا در باب خلقت براساس معرفت فطری
۲۷۸	شهود عاملیت خداوند تعالی در شهودش
۲۷۹	خودآزمایی:
۲۸۱	گفتار هجدهم: رها شدن از اندیشه بشری: نخستین قدم در فهم معارف الهی
۲۸۳	متن
۲۸۵	شرح
۲۸۵	تخلیه از اندیشه‌های بشری قدم نخست در فهم معارف الهی
۲۸۸	فهم آیات قرآن در سایه معرفت فطری به خداوند تعالی

- تسبیح: رمز استقرار بر معرفت الله و تفکر در خدا مکر شیطانی برای خروج از این معرفت ۲۸۹
- خودآزمایی: ۲۹۰
- گفتار نوزدهم: معرفه الله، تسبیح و تنزیه ۲۹۱
- متن ۲۹۳
- شرح ۲۹۶
- خودآزمایی: ۲۹۸
- گفتار بیستم: شهادت خداوند به نبوت نبی ۲۹۹
- متن ۳۰۱
- شرح ۳۰۳
- خودآزمایی: ۳۰۵
- گفتار بیست و یکم: رابطه ایمان و فهم ۳۰۷
- متن ۳۰۹
- شرح ۳۱۰
- تقدم فهم بر ایمان و رابطه این دو با ۳۱۰
- تقابل معارف الهی با معلومات فلسفی - عرفانی در مبنای معرفت ۳۱۵
- خودآزمایی: ۳۱۶
- گفتار بیست و دوم: نظام تعلیم و تربیت الهی ۳۱۷
- متن ۳۱۹
- شرح ۳۲۸
- خودآزمایی: ۳۲۹
- گفتار بیست و سوم: معرفت کمالات الهی به عین معرفت خدا و تخالف آن با دیدگاه‌های ۳۳۱
- فلاسفه و عرفا ۳۳۱
- متن ۳۳۳
- شرح ۳۳۴
- خودآزمایی: ۳۳۷
- گفتار بیست و چهارم: معرفه الله و معرفت به اولیاء الله ۳۳۹

۳۴۱	متن
۳۴۲	شرح
۳۴۳	خودآزمایی:
۳۴۵	ضمائم
۳۴۵	۱. زندگینامه شاهزاده افسر
۳۴۵	۲. تصویر نسخه اعجاز نامه به خط مرحوم میرزای اصفهانی
۳۵۷	فهرست منابع
۳۶۵	نمایه یادت
۳۷۷	نمایه روایات
۳۸۱	اعلام

اگر قرار باشد - می از اندیشه و نظریه پردازی های بشری فاصله گرفته و روبه سوی خالق متعال نماییم تا از آن استن در آید دیدگاه و بنیان نهادن اندیشه ای استوار بهره مند شویم، یقیناً اولین گزینه ای که مبنای حقیقی و دایمی قرار می گیرد، خود کلام الهی است که در قالب قرآن کریم تجلی یافته و پیامبر - انجمن و رسول ابلاغ و تبیین آن گردیده است.

معرفت ما به خداوند تعالی نوبت گران است که با رجوع به کلام الهی یقیناً باید با معارفی روبرو شویم که متمایز از اندیشه های بشری و بشر را یارای آن نیست که بتواند چنین کتابی با معارف خاص خود ارائه نماید. قرآن خود نیز به این امر اشاره داشته و از مخالفان خود می خواهد که اگر می توانند سوره یا آیاتی مانند این که با ما دارند.

اما نظری مختصر در آنچه از اندیشه های رایج و دارج در میان اندیشمندان مسلمان بر ما آشکار می سازد، حاکی از تفاوتی اساسی است میان آنچه بر زبان طار بود و آنچه نزد اندیشمندان این عرصه ارائه شده است. آنچه از قرآن نزد اندیشه های بشری و رجوع می شود، حاکی از خطاپذیری و بی اعتباری این اندیشه هاست تا این که معارف الهی و بی همانند ارائه شود. در چنین دیدگاه هایی اگرچه از قرآن و تفسیر قرآن سخن می رود، اما آنچه ارائه می شود همان معلومات خطاپذیری است که مکتسب بشر بوده و بر قرآن تطبیق می شود.

اندک نمونه های شایع مثبت این ادعا از این قرارند: تطبیق هیأت بطلمیوسی بر آسمان های هفتگانه و عرش و کرسی نامبرده شده در قرآن توسط فلاسفه مسلمان؛ تطبیق دیدگاه وحدت وجودی یونانیان و عرفای یهودی و غیرهم بر آیاتی همچون ﴿وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ﴾^(۱) توسط عرفا

از قدیم الایام تا به حال، و نیز در دوران جدید تطبیق مباحث علوم جدید بر آیات قرآن استمراری
براین نحوه نگاه به قرآن است؛ اندکی از این تطبیق ها از این قرارند:

- در زمینه علوم تجربی تفسیر آیه:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا
حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْنَا صَالِحًا لَنُكَوِّنَنَّ مِنْ
الشَّكَرِينَ﴾^(۱)؛

او کسی است که شما را از یک شخص آفرید؛ و از او همسرش را قرار داد تا بدان آرام
گیرد. و هنگامی که او را تحت پوشش قرار داد، با حملی سبک باردار شد، و با آن (بار)
سبک باردار شد، و هنگامی که سنگین شد، (هر دو) از خدایی که پروردگارشان
است، خواستند: «اگر فرزندی شایسته ای به ما دهی، قطعاً از سپاسگزاران خواهیم
بود.»^(۲)

به حالت آرامش میان الکتران و پروتون ها.^(۳)

- و تفسیر «لوح محفوظ» در آیه:

﴿بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ * فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ﴾^(۴)

بلکه آن (قرآن) خواندنی [و] با عظمت است * نه در صفحه نگهداری شده (علم
الهی) موجود است.

به فضای اثیری.^(۵)

- در زمینه اقتصاد، تفسیر آیه زیر به ضرورت آشنایی با علم اقتصاد.^(۶)

۱. سورة اعراف، آیه ۱۸۹.

۲. ترجمه آیات همانند ترجمه آیات متن رساله. برگرفته از ترجمه آقای محمد علی رضایی اصفهانی و همکاران
می باشد.

۳. نوفل، عبدالرزاق، قرآن و العلم الحديث، ص ۱۳۵.

۴. سورة بروج، آیات ۲۱ - ۲۲.

۵. عجوز، محی الدین، معالم القرآن فی عوامل الاکوان، ص ۳۹۸.

۶. عباس نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۳۵۱.

﴿وَإِذْ قُلْنَا يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصِلَهَا قَالَ أَلَسْتَبْدُلُونَ الَّذِي هُوَ أَذَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهِيْطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ﴾^(۱)؛

«و (یاد کنید) هنگامی را که گفتید:» ای موسی! بر یک غذا شکیبایی نمی‌کنیم. پس بیا ما از پروردگارت بخواه تا از آنچه زمین می‌رویانند، از سبزی‌اش و خیارش و سیرش و عدسش و پیازش، برای ما بیرون آورد. «(موسی) گفت:» آیا چیزی را که آن پست‌تر است، جاگزین چیزی می‌کنید که آن بهتر است. در شهری فرود آید چرا که آنچه خواسته (در آنجا) برای شما هست. «و (نشان) خواری و بینوایی بر آنان زده شد و باز گرفتار خشکی، آفتاب‌زدن و آتش شدند. این بخاطر آن است که آنان همواره به نشانه‌های خدا کفر می‌ورزیدند و با ابرار را به ناحق می‌کشتند. این از آن روی بود که نافرمانی کردند و همواره از حد تجاوز می‌کردند.

- در زمینه حقوق، تفسیر آیه:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾^(۲)؛

به یقین انسان را در بهترین (نظام معتدل و) استوار آفریدیم.

به اصل کرامت انسانی.^(۳)

و تفسیر آیه ذیل به مبانی حقوق بین‌الملل اسلامی.^(۴)

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾^(۵)؛

۱. سوره بقره، آیه ۶۱.

۲. سوره تین، آیه ۴.

۳. عباس‌نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۳۶۳.

۴. عباس‌نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۳۶۷.

۵. سوره اعراف، آیه ۱۵۸.

بگو: ای مردم! در حقیقت من فرستاده خدا به سوی همه شما هستم آن (خدایی) که فرمانروایی آسمان‌ها و زمین، فقط برای اوست، هیچ معبودی جز او نیست، زنده می‌کند و می‌میراند، پس ایمان آورید به خدا و فرستاده‌اش، پیامبر درس نخوانده‌ای که به خدا و کلماتش ایمان دارد و از او پیروی کنید تا شاید شما راهنمایی شوید.

- در زمینه علوم اجتماعی، تفسیر آیه:

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْعَافَهُمْ﴾^(۱)؛

بلکه کسانی که در دل هایشان [نوعی] بیماری است، پنداشتند که خدا کینه هایشان را آشکارا) بیرون نمی‌آورد؟

به ادراک اجتماعی^(۲).

- در زمینه علوم سیاسی، تفسیر آیه‌ای که در پی می‌آید به تسخیر ماه^(۳)

﴿اللَّهُ الَّذِي قَعَّ سَمَاءًا، بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرْوُنَهَا نَعْرَاسَتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى، يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ﴾^(۴)؛

خدا کسی است که آسمان‌ها را، بدون ستون‌هایی که آنها را ببینید، برافراشت سپس بر تخت (جهانداری) تسلط یافت، خورشید و ماه را رام ساخت، هر کدام تا سرآمد معینی روانند. به تدبیر کارها پرداخت آیات (و شانه ای خود) را شرح می‌دهد تا شاید شما به ملاقات پروردگارتان یقین پیدا کنی.

- در زمینه علوم سیاسی، تفسیر آیه ۱۵۹ آل عمران که در پی می‌آید به جایگاه اکثریت در

نظام سیاسی^(۵).

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾^(۶)؛

۱. سوره محمد، آیه ۲۹.

۲. عباس نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۳۷۶.

۳. عباس نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۳۹۳.

۴. سوره رعد، آیه ۲.

۵. عباس نژاد، محسن، مبانی و مقدمات رابطه قرآن و علوم روز، ص ۴۰۴.

۶. سوره آل عمران، آیه ۱۵۹.

و به سبب رحمتی از جانب خدا با آنان نرم‌خو شدی و اگر (بر فرض) تندخویی سخت‌دل بودی، حتماً از پیرامونت پراکنده می‌شدند. پس، از آنان درگذر و برای شان آرمزش بخواه و در کار [ها] با آنان مشورت کن و هنگامی که تصمیم گرفتی، پس بر خدا توکل کن چرا که خدا توکل‌کنندگان را دوست می‌دارد.

- در زمینه علوم پزشکی، تفسیر «طیر» در آیه:

﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾^(۱)؛

و پرنهانی دسته‌دسته بر آنان فرستاد.

به حشره - امل - بحروب بیماری.^(۲)

- در زمینه روانشناسی، تفسیر آیه زیر به جن‌زدگی و اختلال‌های روحی و روانی.^(۳)

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقْعِرُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^(۴)؛

کسانی که ربا می‌خورند، بر نمی‌خیزند مگر همانند کسی که شیطان بر اثر تماس، دیوانه (و آشفته سر) ش کرده است. این، بدان سبب است که آنان گفتند: معامله فقط همانند رباست. و حال آن‌که خدا معامله را حلال کرده، ربا را حرام نموده است. و هر کس پندی از جانب پروردگارش به او رسد و (به رباخواری) پایان دهد، پس آنچه (از سود در) گذشته (بدست آورده) فقط از آن اوست و کارش با خداست و [الی] کسانی که [به ربا خواری] باز گردند، پس آنان اهل آتشند. [و] آنان در آنجا ماندگارند.

۱. سوره فیل، آیه ۳.

۲. عبده، محمد، تفسیر جزء عم، ص ۱۶۱.

۳. نوفل، عبدالرزاق، قرآن بر فراز اعصار، ص ۱۵۱-۱۵۷.

۴. سوره بقره، آیه ۲۷۵.